

Panevėžio rajono savivaldybės didžiosios posėdžių salės fojė eksponuojama Panevėžio romuvos fotografijų paroda „Gyvenimo virsmai – šeimos šventės“.

Šeima – svarbiausia giminės ir tautos gyvavimo ląstelė. Lietuvių kultūra, kalba, papročiai per sunkiausius laikus išliko tik šeimos dėka. Visa lietuvių tautosaka, liaudies dainos, pasaulėjauta sukurtos šeimos ir giminės rate, ugdo patriotiškumą. Net danguje Saulė – motulė, Mėnuo – tėvelis, žvaigždės – seselės. Šeimos šventės stiprina šeimą, giminę, puoselėja tradiciją, lydi pagrindinius žmogaus gyvenimo virsmus.

Paroda sudaro keturios dalys, pagal žmogaus gyvenimo virsmus, kuriuos ženklina išsaugotos senovinės šventės. Parodos nuotraukų autoriai: Vytautas Daraškevičius, Gintaras Skumbinas, Gintaras Kudirka, Stanislovas Bagdonavičius, Romas Vilčinskas, Romutė Astrauskienė, Vilius Sereika, Judita Slipkauskaitė ir kiti.

Krikštynos - vaikelio laiminimas. Per žiemą gandrai prineša vaikų. Po ąžuolu, prie šventosios ugnelės, ruošiamos vaikų laiminimo apeigos, kurias senovėje dažnai atlikdavo moterys vaidilės, giedodavo palaiminimo giesmes. Buvo kerpami plaukučiai ir metami į ugnį kaip auka didžiajai deivei. Šeimos saugotojai Deivei Gabijai aukojome druską ir šalaviją. Deivei Laimai prie ąžuolo simboliškai paliekama linų sruoga ar siūlų kamuoliukas, jei pristigtų audžiant vaikelio likimą. Labai atsakingai renkamas lietuviškas vardas, rodantis žmogaus kelią. Svarbus yra vardo apdainavimas. Kūmai – antrieji tėvai, tiltininkai, pakviesti nuostabūs žmonės, yra gyvas pavyzdys, ko mes linkime savo vaikui. Kūmo laimė tiesiogiai pereina kūdikiui. Po apeigos teikiamos dovanos: kūmui – pypkė, kūmai – medžiagos gabalas sijonui... Seneliai kilojami, siūbuojami kuo aukščiau, kad „užmesti ant debesų“. Močiutė nešioja suvystytą katiną, „vaikelį“, kad apgautų piktas dvasias. Svečiai vaišinami kūmos koše. Per vaišes išsakomi linkėjimai, kurie yra magiški, be galo svarbūs. Visi susirinkusieji turi garsiai išsakyti savo linkėjimus, ne tik kūmai, tėvai, artimieji, bet ir visi krikštynų svečiai. Protėviams aukojamas puodelis su koše, kartu su jais vaikelis priimamas į giminę.

Įvesdinimas. Užauga vaikai, ateina brandos metas, keičiasi ir vaiko statusas. Mergaitės tampa merginomis, „mergomis“, berniukai – vaikiniais, „bernais“. Brandos apeigos mergaitėms vyksta Žaliojoje girioje, ant sėlių milžino „Dijo kalnelio“. Tai Laumių pamokos, pynimai, gydančiųjų žolelių rinkimai. Mergaitės mokomos mįslių, burtų, privalomos Laumių pamokos. Apeigos griežtai slepiamos nuo vyrų, vienos tetulytės – sargybines, tupi medžiuose, kitos gieda giesmes, Vaidilės moko. Mergaitėms dovanojamos stebuklingos šukos, karoliai, supinami plaukai.

Berniukų įvesdinimas ruošiamas Sarksalyje, Medeinės šventykloje. Tai naktigonė su žirgais. Berniukų laukia pirmas barzdos skutimas, žinių ir jėgos išbandymas. Tenka jodinėti, lakstyti žarijomis, svaityti pasagas, kepti bulves ir miegoti po žvaigždėmis. Vaikinai turi atpažinti pagrindinius žvaigždynus, žinoti jų sakmes, kad turėtų ką pasakoti merginoms. Po įvesdinimo keičiasi berniuko statusas, vaikinui jau galima eiti į vakaruškas ir dairytis poros...

Santuoka. Šeimos kūrimas – svarbiausias žmogaus gyvenimo įvykis, pratęsiantis giminės ir bendruomenės gyvavimą, užtikrinantis jos tęstinumą ir amžinumą. Šioje šventėje jaunieji yra subrendę, sąmoningi „kaltininkai“, jiems skiriamas visas šeimos, giminės, svečių dėmesys. Vestuvių poezija atsiskleidžia senuosiuose vestuvių papročiuose, apeigose, dainose. Jos labai įvairios, prašmatnios ir turtingos. Marčius su Piršliu – vestuvių vedėjai, linksmina svečius mįslėmis ir pasakomis, vienas giria jaunąjį, kitas – jaunikį. Reikiamu laiku dainuojamos dainos. Vestuvinių dainų turime keliasdešimt tūkstančių, išsaugota daug paprotinių veiksmų ir simbolių.

Per vestuves atkartojamas Didžiosios Deivės – Boružės mitas, jaunoji pasipuošia vainikėliu, Deivės simboliu. Santuoka įvyksta prie Deivės Gabijos ugnies aukuro, šventykloje ar Alkoje ar namų šventykloje. Vaidila, Dievų akivaizdoje, sujungia porą surišdamas jaunųjų rankas ir likimus raštuota Laumių juostele, sukeičia žiedus. Jaunieji, prieš Dievus ir visą giminę duoda priesaką – gerbti ir girdėti vienas kitą, kviečia apsilankyti Deivę Laimą ir per sapnus dovanoti vaikelių. Patepamos jaunųjų lūpos Austėjos medumi, kad niekada vienas kitam netartų piktų žodžių. Pervedami jaunieji per patiestus kailinius, kad juos lydėtų Gausa.

Laidotuvės. Žmogus negyvena su Saule, jis išeina, palieka gyvųjų pasaulį. Išėjimo virsmas siejamas su vėlių valdovu Vėlinu ir Deive Veliuona. Balta spalvos kaspina ir eglišakės ženklina velionio šarvojimo vietą. Velionis pagerbimas, su juo atsisveikina giminės, draugai, bitės. Per šermenis kankliuojama, giedamos sutartinės. Laidojant nešamas mažas aukurėlis su ugnele, kuris kartu su urna įleidžiamas į kapą. Didžiosios Deivės vainikai ženklina žmogaus gyvenimo ciklo pabaigą. Po laidotuvių vėlė išplasnoja Vėlių taku, už Vėlių vartelių, ten, kur debesyse vilnija Dausų žydinčios pievos, kur laukia mūsų seneliai ir protėviai.

Senovės baltų religinė bendrija „Panevėžio Romuva“ puoselėja lietuvišką mitą, suvokia jo svarbą ir buria bendraminčius nuo 1990 metų. Baltiškosios kultūros šerdį sudaro dvasinis palikimas, mitai ir tradicijos, lietuvių kalba, sakmės ir sutartinės, kalendorinės ir šeimos šventės, šventosios Alkos, piliakalniai ir sengirės... Romuviai stengiasi gyventi Rėdos Rate pagal protėvių Gyvybės, Darnos, Taikos su gamta, Skalsos, Grožio ir Meilės amžinuosius dėsnius.

Panevėžio Romuvos Vaidila Laimutis Vasilevičius

